

tar, construir' (alt i baix al. ant. i ags. *būan*, cf. gòt. *gabauan* 'aixecar un habitatge'). □ 1.ª doc.: fi S. XIII; usat en textos en llatí de Catalunya des de 957.

Els diccionaris catalans ignoren encara aquest mot, tot i que encara és viu en el Rosselló (fora de l'aplicació restringida que té a les Illes, on *AlcM* li dóna la mala grafia *boada*) i tot essent freqüentíssim en docs. des del S. x fins al xvi. En el Rosselló continua ben viu en bastants pobles al Nord de la Tet, especialment en els situats al Nord-Nord-est i Nord de Perpinyà, però també cap a la ratlla del Conflent, a Rigardà. Me'l donaven a Clairà com a mot ben conegut, en ensenyar-me l'espècie de pont cobert o porxo que uneix dues cases que s'enfronten en un mateix carrer (degueren tenir un amo comú); a Pià també me'n mostraren alguna (allí diuen *embuada*, per contaminació d'*envà*), sobretot la del Carrer de l'*Embuada* que, essent molt vistent i d'una casa rica, ha donat nom propi al carrer; però afegint que hi ha «tres o quatre *embuàdas* en el poble»; a Baixàs usaven com a equivalents *buada* i *envà*, i donant-li el valor general de 'porxo'; a Rigardà m'explicaren que el Carrer de la *buàda* l'anomenaven així perquè hi ha «un túnel»: però era el mateix que pertot. En canvi el mot ja no s'usa avui en altres zones del Rosselló, com ara a Bou, on també hi ha un pas cobert entre dues cases, però allí en diuen *el Porxo* (enquestes de 1960, totes).

Ara bé, és ben coneguda i, entre els arqueòlegs, famosa, l'església de *Sant Feliu de Buada*, 20 km. a l'Est de Girona, per la seva antiga volta en forma d'arc de ferradura (vegeu a la *Geogr. Gral.* de la prov. de Girona, de Botet i Sisó, el gravat de les arcades bizantines d'aqueixa església); i aquest és sens dubte el significat que tingué el mot, si no en tots, en la majoria dels pobles anomenats *Buada* o *Boada* (i almenys una part dels que es diuen *Boadella* i fins de la forma mossàrab *Boatella*).¹

El mot apareix ben viu encara, en els documents d'una ampla zona dels nostres Pirineus, fins als Ss. XIV-XV. En un doc. de Bagà i Gresollet, de l'any 1377, es disposa: «M. Boxeda, mestre de pedra, habitador de Bagà --- farà la capella --- e que sie feta a *buada* e cuberta tota a losa» (Serra i Vilaró, *Pinós i Mat.* III, 219); al *Spill del Vescomtat de Castellbò* es llegeix l'any 1518 parlant del *forn de Ciutat* (= Castellciutat, prop de la Seu d'Urgell) que hom «stablí al dit Joan Miquel --- lo forn del dit lloch, ab la *buada*, llar e cases» (f° 80v).

Però ja des dels orígens el mot es presenta més viu que enlloc en els textos i documents rossellonesos, on el trobem en massa fins a la fi de l'Edat Mitjana. I per començar tenim en les *VidesR* el primer testimoni literari: «ben quant ac estat un ayn en lo monestir encara é l no avia vist si la casa avia *buada*» (f° 178r1, igual en els dos mss. P i B), traduïnt «annum in cella novitiorum exegerat et adhuc, an domus habebat testudinem, ignorabat» (*Leg. Aurea*, ed. Gr., 530.23), doncs clarament 'volta, cúpula'. Els documents extractats per Alart en l'*Involuc.* en donen

exemples tan nombrosos i de context tan extens que solament podem donar-ne un extracte:

«L'arch de la capella qui sostendrá la *buada* de la dita glesa», a. 1446 (s. v. *sostenir* i s. v. *buada*); «tengut en les presons — so és bax en una *buada* freda e humida, tanquat, ferrat e separat de —», a. 1415; «les *buades* són perilloses de caure --- s'à a fer en la dita fortsa, sobre la glesa, una torreta là on ja és comensada, que fos en *buada* --- a la Torra Redona s'à affer leytada de calcs sobre la *buada*, e puçar per tal manera que l'aygua pusqua exir per los exaugadors que-y són feyts», doc. de St. Martí dels Castells (s. v. *buada*, *caser*, *glesa* i *leytada*).

Menys explícitament s'expressa el mateix en d'altres de data ja anterior: «*faxiam* terre in terminis Elne, loco vocato a les *buades* (bis)», a. 1290; «a la casa de la *buada*, jos la Thesaureria», a. 1323; «in latere *buate* jam facte», a. 1340; «per fer la *buada* de la tor d'En Giscafre» (Vinchà, a. 1379); «per les *buhades* de les tors, que preiren a preu fet ---» (ib. a. 1380); «dites cases e pati són contigues a les cases e a les *buades* de Bayns», 1391; llista dels carrers de Perpinyà on hi ha «clavagueres ab *buada*», a. 1394; «quod dicta capella sit de *busada*», 1395; «una *buada* de portal acabada» a casa d'un pintor d'Arles, a. 1399; «usque ad *buadam* que est ante domum Petri Villaseca», a. 1419;² «lo clau e los archs de la *buada*», a. 1491; «y demont les *buades* farà enrajolat», a. 1560.³

Almenys en l'època arcaica, si judiquem per la documentació en baix llatí, el mot hagué d'estendre's fins al Vallès i la rodalia de Barcelona; el veig en dos docs. de Terrassa dels començaments del S. XI: «afrontat ipsa terra et ipsas *buadas* et ipsa turre», a. 1003; i «in terminio Terracia, in locum que dicunt ad ipsas *buuades* de Geraldo», a. 1012 (*BABL VII*, 397, 399); Balari (*Orig.*, p. 106) cita «*buada* et casal cooperto» en un de 1076.

Darrerament ha enriquit molt aquesta documentació meridional el benemèrit *Glossarium-Mediae Lat. Cataloniae* de Bastardas i Bassols, col. 298-300. Hi ha també allí les dates més antigues, que provenen del Nord del Princ., entre elles els arcaics docs. de 957, referent a l'alta Muga (Albanyà i Curçavell), on l'afrontació «vadt ad ipsa *buuada* quae dicunt Clericos et pergit ad flumen Sambuce», i un de referent al terme de la ciutat de Vic, de 944, «afrontat ipsa terra qui est ad ipsa *buada*, de parte orientis in torrente», i unes altres de 978, in ipsa *buada*, amb el terme de Juvinyà o Junyà, vora el riu Fluvià, entre Banyoles i Besalú. Fora d'això les altres dades són totes del Vallès, o més vagament prop de St. Cugat i Barcelona, sis des de 1003 a 1074, i com a topònim sis més també dels Ss. XI-XII.

El Du C. en dóna dues en el sentit de «locus confornicatus, hisp. *bóvedan*», totes dues tretes del «Thesaurus Anecdotorum de antiquis ecclesiae ritibus», d'Edm. Martène, que tracten del ritual mossàrab (i per tant deuen ser hispànics), i el de 1173, tractant-se d'un testament sacramental, sembla ser català, i es